

INTERACTIVE EXERCISES USED IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF FINNISH

Feruza Asrorovna Khamroyeva*Head of the Department of Biology and Geography**Uzbekistan-Finland Pedagogical Institute**Tashkent, Uzbekistan**E-mail: hamroyeva87@mail.ru*

ABOUT ARTICLE

Key words: interactive exercise, collaborative work, problem assignments, teamwork, communication, project, experience, innovation, efficiency.

Received: 26.11.23**Accepted:** 28.11.23**Published:** 30.11.23

Abstract: This article provides information on interactive exercises used in the Finnish education and training system, such as Treasure Hunt, Interviews, Obstacle Jumping, Chain Picking, Fun Quizzes, Interrail, Problem Solving, Teamwork and Communication, Project Management information is widely covered.

FINLANDIYA TA'LIM JARAYONIDA QO'LLANILADIGAN INTERFAOL MASHQLAR

Feruza Asrorovna Xamroyeva*Biologiya va geografiya kafedra mudiri**O'zbekiston-Finlandiya pedagogika instituti**Toshkent, O'zbekiston**E-mail: hamroyeva87@mail.ru*

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: interfaol mashq, hamkorlikda ishlash, muammoli topshiriqlar, jamoaviy ish, muloqot, loyiha, tajriba, innovatsiya, samaradorlik.

Annotatsiya: Mazkur maqolada Finlandiya ta'limi va ta'lim tizimida qo'llaniladigan interfaol mashqlardan Xazina ovi, Intervyular, To'siqlardan o'tish, Zanjir terish, Qiziqarli viktorinalar, Interrail, Muammoni hal qilish, Jamoada ishlash va muloqot, Loyihani boshqarish kabi usullar haqida ma'lumotlar keng yoritilgan.

ИНТЕРАКТИВНЫЕ УПРАЖНЕНИЯ, ИСПОЛЗУЕМЫЕ В ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ ПРОЦЕССЕ ФИНЛЯНДИИ

Феруза Асроровна Хамройева*Заведующий кафедрой биологии и географии**Узбекско-Финляндский педагогический институт**Ташкент, Узбекистан*

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: интерактивное упражнение, совместная работа, проблемные задания, командная работа, общение, проект, опыт, инновации, эффективность.	Аннотация: В этой статье представлена информация об интерактивных упражнениях, используемых в финской системе образования и обучения, таких как Охота за сокровищами, Интервью, Прыжки с препятствиями, Сбор цепочек, Веселые викторины, Interrail, Решение проблем, Работа в команде и общение, Информация об управлении проектами широко освещена.
--	---

KIRISH

Ta'lim mazmumnini belgilashda o'qitish texnologiyasi va o'quvchiga beriladigan topshiriqlar aniq rejalashtirishni talab qiladi. Pedagog hozirgi zamonaviy dunyoda, zamonaviy yoshlar uchun qiziqarli dars jarayonini tashkil etishi muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki, o'qituvchi ilm-ma'rifatli kadrlar tayyorlash, o'quvchilarni turli sohalariga yo'naltirish, uzluksiz ta'lim jarayonlarida islohotlarni amalga oshirish, strategik fikr yuritadigan, bilimli va malakali yangi avlod kadrlarini tarbiyalash, xorijdagi ilg'or tajribalarni chuqur o'rganish, ta'lim jarayonini yangilash, o'qitish metodikasi, shakl va metodlarini qo'llashda ilm-ma'rifatga asoslanish kabilarni amalga oshirishga mas'ul shaxs hisoblanadi. Shu boisdan xalqaro jahon tajribasini o'rganish va xalqaro ta'lim tizimida olib borilayotgan islohatlarni tahlil etish dolzarb hisoblanadi. Butun dunyo mamlakatlari o'qituvchilari va siyosatchilarning diqqat markazida bo'lgan ta'lim- Finlyandiya ta'lim tizimidir [1]. Finlandiya ta'lim tizimi sifat va samara jihatidan dunyoda yetakchi sanalib fin o'quvchilari ham tabiiy, ham gumanitar fanlarda har yili birdek yuqori ko'rsatkichlarni qayd etadilar. Mazkur davlat ta'lim tizimi muvaffaqiyatining siri birinchi navbatda albatta pedagoglardagi o'z ishiga yuqori mas'uliyatli hamda ijodkorona yondashuv, shuningdek bilim berish bilan birga uni hayotga mustaqil tatbiq etish qobiliyatini ham o'quvchilarda parallel shakllantirib borishda mujassam deyish mumkin.

Finlandiyada o'qituvchilik kasbi orzu qilinadigan kasb hisoblanadi. Abituriyentlarning atiga 10-15 foizi o'qituvchi talaba sifatida tanlanadi[2].

Finlandiyada o'qituvchilar o'zlari o'qitadigan fanlar bo'yicha tadqiqotning eng so'nggi yutuqlari haqida chuqur bilimga ega bo'lishi hamda o'quvchilarning fanlararo tadqiqotlar olib borishiga asos bo'ladigan o'qitish usullarini ishlab chiqishi kerak [3].

O'qituvchilar pedagogik mahoratini oshirib borishi hamda fan bo'yicha bilim va ko'nikmalarini yangilashi, innovatsion tajribalar va tadqiqotlar orqali o'z faoliyatidagi muammolarga javob izlashi kerak [4].

ASSOSIY QISM

Finlandiya ta'lim jarayonida interfaol mashqlar- turli o'quv jarayonida ko'p qirrali o'rganishni rivojlantirishning samarali usuli hisoblanadi. Bu mashqlar o'quvchilarni faol ishtirok etishga, boshqalar bilan muloqot qilishga va o'z ta'lim jarayoni haqida chuqur fikr yuritishga undaydi. Interfaol mashqlar xilma-xil bo'lishi va o'quv maqsadlarining keng doirasini qamrab olishi mumkin. Ular guruh muhokamalari, amaliy mashqlar, rolli o'yinlar, muammolarni hal qilish vazifalari va boshqa ko'plab funksialarni bajarishi va Butun sinf o'quvchilarini ishtirokchi sifatida o'z ichiga qamrab olishi mumkin. Quyida Finlandiya ta'lim jarayonida keng qo'llaniladigan interfaol mashqlardan namunalar keltirilgan:

Xazina ovi. Ushbu interfaol mashqda ishtirokchilar guruhlariga bo'linib, kim ekspert va kim xazina izlovchi bo'lishini hal qiladilar. Shundan so'ng ular birgalikda savol tuzadilar. Savollar shakllantirilgandan so'ng, mutaxassislar o'z joylarida qoladilar va xazina izlovchilari o'z guruhining savoliga javob olish uchun ya'ni "ov" qilish uchun boshqa guruhlariga boradilar. Javoblarni yozib, keyinroq o'z guruhi bilan baham ko'rishi uchun yon daftarcha yoki qandaydir eslatmani yozib olish moslamasi oladi. Har bir guruhning xazina izlovchilari o'z guruhining savollari bilan birgalikda bir guruhdan ikkinchisiga, masalan, soat yo'nalishi bo'yicha aylanib o'tadi. Ovdan so'ng, xazina izlovchilari topilgan xazinalarni mutaxassislariga taqdim etish uchun o'z guruhiga qaytadilar. Nihoyat, har bir guruh o'zlari olgan javobni boshqa guruhlariga taqdim etilgan shaklda umumlashtiradilar.

Intervyular. Ushbu interfaol mashqda "mutaxassis" bilan suhbat o'tkaziladigan mavzu tanlab olinadi. Suhbatdosh mavzuga yoki suhbatdoshga ko'ra mavzu tanlaniladi. Ekspert ishtirokchilardan biri yoki tashqi mehmon bo'lishi mumkin. Intervyularni juftliklar yoki kichik guruhlar o'rtasida olib boriladi. Bu holda bir mavzu bo'yicha yanada kengroq ma'lumot olinadi. Boshqa tomondan, bir xil savollarga turli nuqtayi nazardan javob olishi ham mumkin

To'siqlardan o'tish. Ushbu interfaol mashqda dastlab, maqsad aniqlanadi. Shundan so'ng, maqsad savol shakliga o'zgartiriladi. Masalan: "Bizni rivojlanishimizga nima to'sqinlik qilmoqda ...". Ishtirokchilar aqliy hujum tamoyillaridan foydalangan holda kichik guruhlarda muammo haqida o'ylashlari mumkin. To'siqlar oson, o'rta va qiyin yoki imkonsiz to'siqlarga bo'linadi. To'siqlar kichik guruhlar o'rtasida taqsimlanadi va har bir kichik guruh o'zlari olgan to'siqlarni yechim izlayotgan savol shaklida o'zgartiradilar. Butun guruh bilan birgalikda eng yaxshi yechimlar tanlanadi va chora-tadbirlar kelishib olinadi.

Zanjir terish. Zanjir yozish individual ish sifatida boshlanadi. Har bir kishi, masalan, besh daqiqa davomida muhokama qilinayotgan mavzu haqida xayoliga kelgan narsani yozadi. Fikrlar yozib bo'lingandan so'ng, soat yo'nalishi bo'yicha keyingi ishtirokchiga ishlash uchun beriladi. Shunday qilib, har bir ishtirokchi boshqa ishtirokchidan matn oladi. Ularning vazifasi matnni

oldingi muallif qoldirgan joydan davom ettirishdir. Ularning vazifasi matnga sharh berish yoki uni o'z nuqtayi nazari bilan to'ldirishdir. Nihoyat, matn bir yoki bir nechta mualliflar orqali tarqalgach, u asl egasiga qaytadi. Shundan so'ng, butun guruh boshqalarning yozuvlaridan ular uchun qanday tushuncha va fikrlar paydo bo'lganligini muhokama qilishlari mumkin

Qiziqarli viktorinalar. Mavzuga oid bilim viktorinasi yordamida ijobiy muhit yaratish va ishtirokchilarni faollashtirish. Viktorinadan ishtirokchilarning o'qitilayotgan fan bo'yicha oldingi bilimlarini tekshirish uchun ham foydalanish mumkin. Qiziqarli viktorinalar fikrlash qobiliyati kengaytiradi, tezroq o'rganishga, qiyin vaziyatlarni hal qilishga, ijodiy fikrlashga yordam beradi.

Interrail. Mashq ishtirokchilar bilan tanishishga yordam beradi, "muzni buzadi" va suhbatni ochadi. Mashq orqali ishtirokchilar ish yoki ta'lim mavzusidan tashqari boshqa masalalarni muhokama qilish uchun birlashtiriladi. Bu ishonchni yaratishga yordam beradi va o'zaro munosabatlarni yumshatadi.

Masalan: Guruh a'zolari bir-birlari bilan tanishadilar va sayohat qilish joylarini aytadilar. Topshiriq turli xil tarkiblarga qo'llanilishi mumkin. Masalan: Sevimli taom, futbol, va hokazo

Muammoni hal qilish. Ushbu interfaol mashq talabalarning biznesdagi muammolarni hal qilish va ijodiy fikrlashini rivojlantiradi. O'qituvchi talabalarga korxonalarning daromad muammosi, mijozlar ehtiyojini qondirishning pasayishi yoki bozorda raqobatchilarning ko'tarilishi kabi biznes muammolarini taqdim etadi. Qiyinchilik haqiqiy yoki xayoliy bo'lishi yoki mashg'ulot davomida o'qitiladigan mavzu bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Talabalar kichik guruhlariga bo'linib yoki topshiriqni individual ish sifatida bajaradilar. Har bir guruh yoki talaba muammo bilan shug'ullanadi va yechimlarni taklif qiladi. Talabalar muammoni hal qilish uchun SWOT (kuchli tomonlar, zaif tomonlar, imkoniyatlar, tahdidlar) tahlili, asosiy sabablarni tahlil qilish, rejalashtirish va amalga oshirish bosqichlari kabi muammolarni hal qilish jarayonidan foydalanadilar. Shuningdek, ular innovatsion yechimlarni ishlab chiqish uchun aql xaritalari, aqliy hujum yoki rol o'ynash kabi ijodiy fikrlash usullaridan foydalanishlari mumkin. Guruhlar yoki talabalar o'zlari yaratgan yechimlarni taqdim etadilar va o'z tanlovlarini asoslaydilar. Taqdimotlar kichik guruhlarda yoki butun guruh oldida o'tkazilishi mumkin. O'qituvchi guruhlar yoki talabalarga ularning yechimlari haqida fikr bildiradi va rivojlanish bo'yicha mumkin bo'lgan takliflarni beradi. Guruhlar yoki talabalar ham bir-birlarini muhokama qilishlari va fikr bildirishlari mumkin. Muammoli topshiriqlar o'quvchilarga o'rganganlarini amaliy vaziyatlarda qo'llash va muammoni yechish ko'nikmalarini rivojlantirish imkoniyatini beradi. Muammoni hal qilish ijodiy fikrlash va innovatsiyalarni rivojlantiradi.

Jamoada ishlash va muloqot. Ushbu interfaol mashq talabalarning guruhda jamoaviy ishlash va muloqot qilish qobiliyatini oshiradi. O'qituvchi guruhga jamoaviy ish va muloqotning ahamiyati, turli jamoaviy ish modellari va tegishli muammolarni taqdim etadi. Shuningdek, u

yaxshi jamoaviy ish va muloqot muhim bo'lgan vaziyatlarga misollar keltiradi. Guruh kichikroq muhokama guruhlar yoki juftliklarga bo'linadi va ular berilgan mavzuni muhokama qilishadi. Ular jamoaviy ish va muloqot bo'yicha o'z tajribalari va qarashlari bilan o'rtoqlasha oladilar va o'zlarining ish muhitida yoki o'qish muhitida nima yaxshi va nima yomonligi haqida fikr yuritishlari mumkin. O'qituvchi munozara guruhlariga turli savollar yoki mulohaza yuritish ko'rsatmalarini beradi. Masalan: "Guruhimizning jamoaviy ishini qanday yaxshilashimiz mumkin?", "Jamoamizdagi eng qiyin muloqot nima?" yoki "Muloqotni yaxshilash uchun qanday usullardan foydalanishimiz mumkin?". Munozara guruhlar jamoaviy ish va muloqotni yaxshilash uchun o'z g'oyalari va yechimlarini taqdim etadilar. Fikrlar doskada yoki boshqa umumiy platformada yozib olinadi, shunda ularni ko'rib chiqish va keyinroq ishlatish mumkin. O'qituvchi muhokamani umumlashtiradi va guruhlariga o'z fikr-mulohazalarini bildiradi. Shuningdek, u jamoaviy ish va muloqotni yaxshilash uchun qo'shimcha maslahatlar va tavsiyalar beradi. Guruh muhokamasi talabalarga jamoaviy ish va muloqot bo'yicha o'z tajribalari va qarashlari bilan bo'lishish va bir-biridan o'rganish imkoniyatini beradi. Munozara talabalarni jamoada ishlash qobiliyatlarini aks ettirish va tahlil qilishga yo'naltiradi.

Loyihani boshqarish. Ushbu interfaol mashq loyihani boshqarish bilan bog'liq ko'nikmalarni rivojlantiradi. O'qituvchi talabalarga loyihani boshqarish bo'yicha asosiy ma'lumotlarni taqdim etishi va rejalashtirish, resurslarni boshqarish va jamoaviy ish kabi muhim ko'nikmalarni ta'kidlashi mumkin. Ishtirokchilar kichikroq guruhlariga bo'lingan va loyiha menejeri, resurs menejeri, jadval menejeri va boshqalar kabi turli loyiha jamoalari a'zolari sifatida rollar beriladi. Ishtirokchilar loyihaning turli jihatlarini bilan bog'liq qarorlar qabul qilishlari kerak, masalan, rejalashtirish, resurslarni boshqarish, byudjetlashtirish, boshqarish va hokazo. O'yin davom etar ekan, ishtirokchilar strategik qarorlar qabul qilishlari va loyihani boshqarish bilan bog'liq muammolarni hal qilishlari kerak. O'yin tugagandan so'ng, o'qituvchi ishtirokchilarga o'yin natijalari haqida fikr bildiradi. U muvaffaqiyatli qarorlarni ta'kidlashi va yaxshilash bo'yicha maslahatlar berishi mumkin. Ishtirokchilar o'yinni muhokama qilishlari va o'rganganlari haqida fikr yuritadilar. O'qituvchi "Biz bu o'yindan nimani o'rgandik?", "Loyihani boshqarishning eng qiyin qismi nima edi?" kabi savollarni berish orqali talabalarning fikr mulohazalarini tinglaydi.

XULOSA

Finlyandiya ta'limining muvaffaqiyati ortida tenglik va izchil, birgalikdagi sa'y-harakatlardir. Finlar ta'limga oid yangiliklarni, innovatsiyalarni darhol ta'lim tizimiga tatbiq etadi. Buning natijasida fin ta'lim tizimi doimiy ravishda rivojlanmoqda, o'zgarishlarga uchramoqda. Finlyandiya faqat o'qituvchi dars bermaydi. Talabalar turli interfaol mashqlar orqali ham bir-birlaridan o'rganadilar. O'qituvchilar sinfda umumiy tajriba va hamkorlikni targ'ib qilish uchun o'qitiladi. Shuning uchun talabalarning birgalikda ishlashi mamlakat o'qituvchilari uchun ustuvor

vazifadir. Demak, ta'lim jarayonidagi interfaol mashqlar o'quvchilarga o'zlashtirish ko'nikmalarini rivojlantiradi va ta'lim samaradorlogini yuqori darajaga ko'tarilishiga sabab bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. О. Қўйсинов, Ф.Хамроева Финляндия тажрибаси: узлуксиз таълим муваффақияти ўқитувчилар тайёрлаш тизимига боғлиқ. Янги Ўзбекистон. Ижтимоий-сиёсий газета. № 122 (911), 2023 йил 21 июнь.
2. Satu Uusiautti, Kaarina Määttä. Kuinka kouluttaa hyviä opettajia suomalaisiin yliopistoihin? Opettajaopiskelijoiden koulutusprosessi ja opettajien rooli siinä. EUROPEAN JOURNAL OF EDUCATIONAL RESEARCH. International Journal of Environment and Science Education. ISSN 2165-8714. 2012 EUGER
3. H.Niemi, R.Jakku-Sikhvonen Tutkimuspohjainen opettajankoulutus. Tutkimuspohjainen opettajankoulutus Suomessa - Suomalaiset opettajat mielipiteitä (sivut 31-50). Turku: Kasvatustutkimuksen liitto. 2006
4. Välijärvi, J. (2012). Suomen koulutusjärjestelmän historia ja nykyaika. Kiina-Suomi koulutusjärjestelmäseminaarissa paperi esitelty, Shanghai, 31. toukokuuta - 2. kesäkuuta 2012.
5. <https://tevere.fi/plus-minus-interesting-pmi>